Dwalen door het verleden

Ter herinnering aan de bezetting en bevrijding van het Westland zijn vijf routes ontwikkeld langs plaatsen in de regio die het decor vormden van bijzondere gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog.

Vandaag route 3: 'Varen over een breuklijn uit de oorlog'.

Bunkers en grachten maken de Tweede Wereldoorlog tastbaar

'Schuldig erfgoed', wordt het wel genoemd. Tastbare herinneringen van de Duitse bezetting in de vorm van bunkers en andere overblijfselen. Toch is dit erfgoed wat behouden moet blijven, vindt Christian Quist, conservator en collectiebeheerder van het Atlantikwall-Museum in Hoek van Holland. "Ze herinneren ons aan wat er gebeurd is, ook als straks de mensen die het hebben meegemaakt er niet meer zijn."

-- DOOR ESDOR VAN ELTEN

De herinnering aan wat tijdens de Tweede Wereldoorlog in deze regio is gebeurd levend houden, dat is precies waarvoor het Atlantikwall-Museum in Hoek van Holland is opgericht, zegt historicus Christian Quist. "Er zijn niet heel veel tastbare herinneringen meer over. Veel sporen zijn door de tijd heen uitgewist." Christian is van jongs af aan bij het Atlantikwall-Museum betrokken en zag het door de jaren heen uitgroeien tot een professioneel museum. Niet alleen het bewaren van het erfgoed, ook het toegankelijk en 'beleefbaar' maken ervan is een belangrijke doelstelling. Rondleidingen en excursies zijn daar een onderdeel van.

Tankgracht

Een bijzondere excursie is de boottocht over één van de voormalige tankgrachten die onderdeel uitmaakten van de Festung Hoek van Holland. Een deel van de vaarroute 'Varen over een breuklijn uit de oorlog' volgt hetzelfde tracé. Vanaf 1942 begonnen de Duitsers met het aanleggen van de Atlantikwall, een serie fortificaties langs de kust vanaf Noorwegen tot de Spaanse grens, die een invasie van de Geallieerden moest weerstaan. Hoek van Holland, gelegen aan de toegangsweg tot Europa's grootste haven, maakte daar onderdeel van uit. "Het Duitse opperbevel zag Hoek van Holland niet als meest waarschijnlijke locatie voor een geallieerde invasie", vertelt Christian. "Maar 'gründlich' als ze waren namen ze ook dit gebied in hun risico-analyse mee." Toch beseften de Duitsers dat een haven als Rotterdam belangrijk kon

Een zandzuiger waarmee de buitenste tankgracht werd aangelegd. De foto is genomen ter hoogte van de Van Rijckevorselsluis. Foto fam. van den Ende

Foto - Thierry Schut.

Voor Christian Quist zijn deze bunkers langs de vaarroute belangrijk om te behouden. Zij vormen de tastbare herinneringen aan het verhaal van de Tweede Wereldoorlog.

zijn voor de Geallieerden. "Bovendien hadden Geallieerde commandoraids zoals die in Dieppe, St. Nazaire en in Noorwegen hen geleerd dat ze zich geen gaten in hun verdediging konden veroorloven." In januari 1944 werd Hoek van Holland daarom zelfs tot 'Festung' verklaard. Dat betekende dat dit gebied tot de laatste man verdedigd moest worden. En dus verrezen ook hier verdedigingswerken, met grote gevolgen voor de lokale bewoners: "Wat in de weg stond werd 'rücksichtslos' gesloopt: kassen, woonhuizen, alles. Niet alleen om bouwwerken aan te leggen, maar ook om een vrij schootsveld voor het geschut te creëren. Eigenaren en bewoners moesten weg. Wie economisch gebonden was, zoals veel tuinders, kon in de buurt blijven, maar er waren er ook die hun heil buiten de regio moesten zoeken."

Breuklijn

Vanaf eind 1942 legden de Duitsers als onderdeel van hun verdediging maar liefst twee grachten aan die een obstakel moesten vormen tegen vijandelijke tanks. Voor de lokale bewoners vormden deze tankgrachten een flinke hindernis. Een echte 'breuklijn'. Om 's-Gravenzande in en uit te komen moest je langs één van de drie streng bewaakte Sperres, òf het pontje nemen nabij de Hoflaan, waar schipper Van Veen je over de tankgracht zette. Bij het aanleggen van de tankgracht maakten de Duitsers deels gebruik van bestaande waterwegen. Na de oorlog verdwenen de Sperres, veel van de bunkers en een deel van de tankgracht. Sommige bunkers kregen een nieuwe bestemming, als opslagplaats en er werd zelfs in en op gewoond. Anderen staan er nog gewoon, als stille getuigen. De boottocht over de tankgracht brengt je ook op plekken die normaal gesproken niet toegankelijk zijn.

Meer dan de oorlog

De geschiedenis van de Atlantikwall gaat verder dan de Tweede Wereldoorlog alleen en ook daar komt steeds meer aandacht voor, weet Christian: "Natuurorganisaties hebben bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar de impact op de omgeving en de natuur. Die is aanzienlijk. De bouwactiviteiten verstoorden de habitat van veel dieren en planten. Ook werd de kustverstersking aangetast: tijdens de Watersnoodramp van 1953 wreekte zich dat in 's-Gravenzande." Maar andersom zijn er ook positieve ontwikkelingen: "Zo zijn sommige bunkers tegenwoordig een ideale woonplek voor dieren zoals de vleermuizen die een veilige plek hebben gevonden in bunkers in het Staelduinse Bos, het Vinetaduin en bij de Waalbrug."

De route 'Varen over een breuklijn uit de oorlog' voert je over de voormalige tankgracht langs verschillende bunkercomplexen en andere overblijfselen uit de Tweede Wereldoorlog. Ontdek wat voor verschillende soorten bunkers er waren en hoe de verdediging van het gebied was ingericht. De route is te downloaden via Izi.Travel: https://izi.travel/en/browse/754cd309-c4e0-4064-a8b8-1bcacc571511.

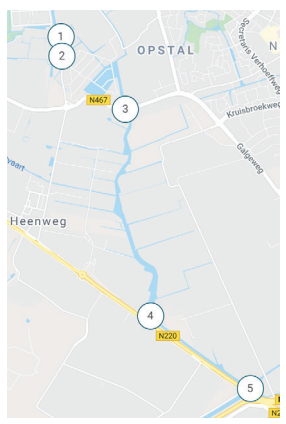

Meer info op www.75jaarvrijheidwestland.nl of zie facebook.com/75jaarvrijheidwestland